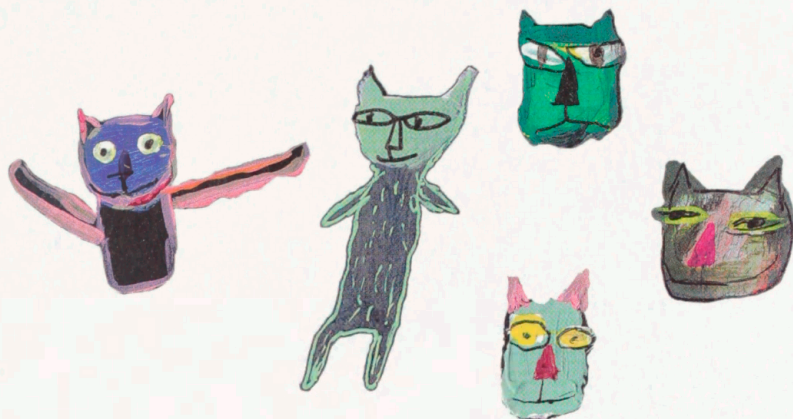

Hvor er det godt, at du sådan kan leve af din hobby!

af LILIAN BRØGGER

Gad vide om nogen siger det til en forfatter? Selv har jeg hørt kommentaren nu og da i mine treogtredive år som illustratør. Og ja. Det kan jeg. Rimeligt, ikke fedt og godt. Ingen illustratører bliver rige i små lande, slet ikke på børnebøger. Slet ikke i Danmark.

Men jeg er blevet rig på kolleger, samarbejdspartnere, venner og uvenner – sågar en kæreste – gennem det, der måske er verdens ensomste job, illustratorfaget. Og jeg er blevet rig på erfaringer. Erfaringer med håndværket, materialerne, målgrupperne, forlagene, virkemidlerne, og den mærkelige udefinerlige betegnelse INSPIRATION.

Inspiration er for mig drivkraften og nysgerrigheden til hele tiden at søge nye muligheder for udtryk. Der står en verden af muligheder åben for alt det, der endnu ikke er forsøgt, endnu ikke nedfældet. Og der åbner sig hele tiden nye veje. I det mindste lige til den første streg viser sig på det, der skal være den færdige illustration:

Så kommer begrænsningerne og gør sig gældende: Nå ja, det ligner måske alligevel det, jeg plejer at lave. Så blev det ikke i denne bog, at det nye geniale blev synligt.

LILIAN BRØGGER. FRA "DET GALE KATTEHUS" (HØST R. SØN, 2007)

Blyanten driver værket

I lang tid troede jeg, at ideerne burde komme dumpende; bare sådan lige ned i turbanen, under en gåtur eller over opvasken. I en drøm måske. Det skete bare sjældent (for mig), mest for andre, indtil det nærliggende og indlysende endelig gik op for mig: Jeg tænker med blyanten!

Måske er det grunden til, at jeg holder meget af skitseprocessen. Her synliggøres ideerne uensurerede. Det er forunderligt og ofte forbløffende, det som tager form med blyanten på papiret, bag det forudsigelige, bag den bevidste tanke. Persongallerier vokser frem, rum skabes med få streger, alt synes muligt. En hel bogs dramaturgi og logiske rækkefølge på et enkelt A4-ark. Indfald til senere valg af teknik dukker op, bogens format står sin prøve, ændres måske, fordi et andet vil fungere mere optimalt.

Det er også her, det viser sig, om teksten, historien, holder. Om jeg kan tilføre den noget, om det overhovedet er mig, der skal illustrere den? Hvad kan udelades i teksten, som står stærkere på billedsiden? Hvad må underspilles i billederne, fordi ordene siger det så præcist?

En ekstra dimension

Hvad er det illustrationen kan, som teksten ikke kan? Nogle gange kan et billede tale direkte fra underbevidstheden, bag om ordene. Andre gange kan billedet udtrykke en stemning, følelse eller tanke på en måde, der ellers må anvendes rigtig mange ord for at beskrive. Endelig kan billedet vende teksten på hovedet, digte videre på historien, skabe parallelle universer, som kan give helt nye fortolkningsmuligheder.

Det hænder (sjældent), at jeg må opgive, fordi der bare ingen billeder kommer. Ikke så sjovt, hvis kontrakten er i hus og forfatterens, forlagets og mine egne forventninger skuffes. Spild

af tid at fortsætte, tvinge noget igennem, eller bare ty til det næstbedste, det jeg allerede kan. Det vil aldrig blive rigtig godt, i mine øjne. Og den videre proces, det lange seje træk med færdige billeder, vil være ulidelig smertefuldt. Måske kunne en redaktør træde til, når noget ikke er ligetil? Måske hjælper det at få andre øjne på?

Modspil søges ...

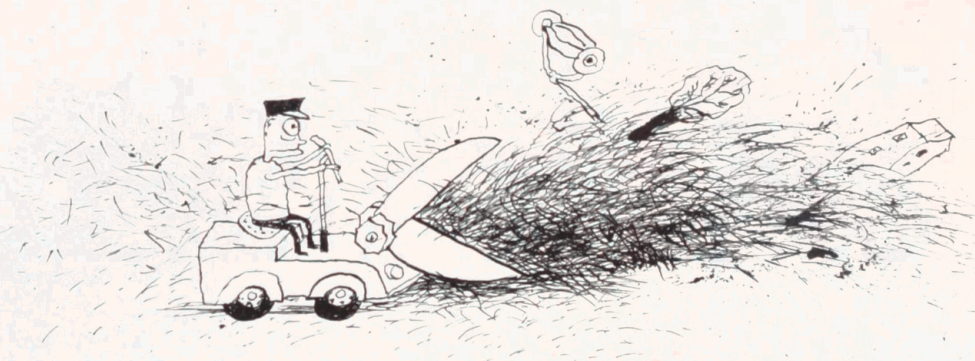
Illustratorer *har* bare ingen redaktør! Jo, en der sørger for kontrakten og klapper i hænderne, når vi overholder den og afleverer til tiden. Forfattere har en redaktør, der sætter røde streger og spørgsmålstegn ved sætninger og kommaer, slutninger og begyndelser. Problemet er, at en og samme redaktør sjældent er både ord- og billedkyndig, ofte forholder det sig modsat: En sproglig begavelse er ikke nødvendigvis visuelt begavet. Det kan tælles på to fingre, de gange jeg har måttet ændre en illustration af den ene eller den anden grund. Det er selvfølgelig ikke misundelsesværdigt at få sat røde streger på sine billeder, men modspillet, udfordringen, spørgsmålstegnene – dem mangler jeg!

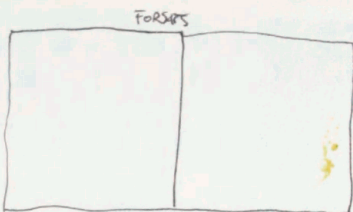
Nu vil en redaktør nok sige, at det er sin sag at bede en illustrator gå hjem og begynde forfra til en i forvejen luset hyre, men var der mening i galskaben, og ville det berige og befrugte balancen mellem ord og billeder, gjorde jeg det vel gerne.

Andre steder i verden, typisk de store lande med oplagstal tre til fire gange større end i Danmark, er der en Art Director tilknyttet forlagene. Dennes opgave er netop at være bindeleddet mellem illustrator og redaktør, det kunne hedde billedredaktør på dansk.

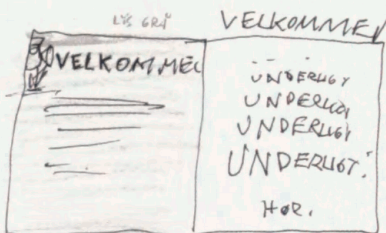
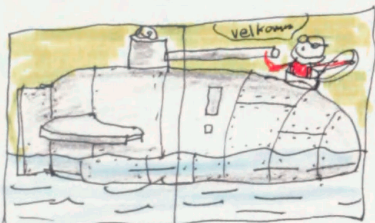
Nu ved jeg fra udenlandske kolleger, at der nogle gange er lighedstegn mellem Art Director og Marketing, så betegnelsen dækker i værste fald

Illustration og minilayout til „Farvel og tak, Balder“ (Høst & Son, 2008)

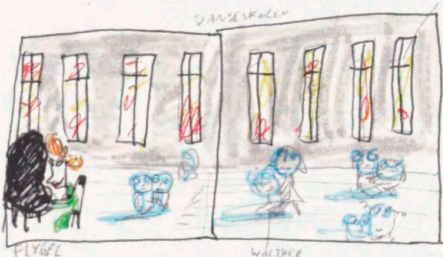
© LILLIAN BRØGGER

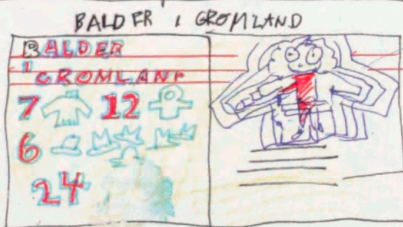
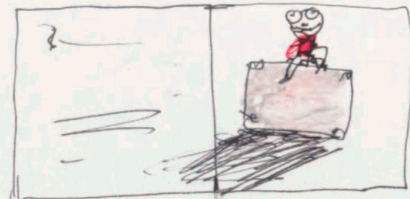
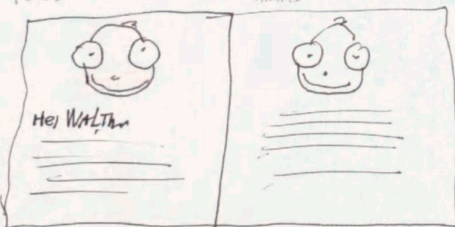
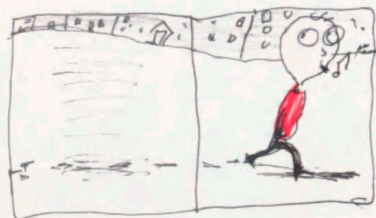
BALDER OG WALTER

SKRIFTESPAND Skjulte

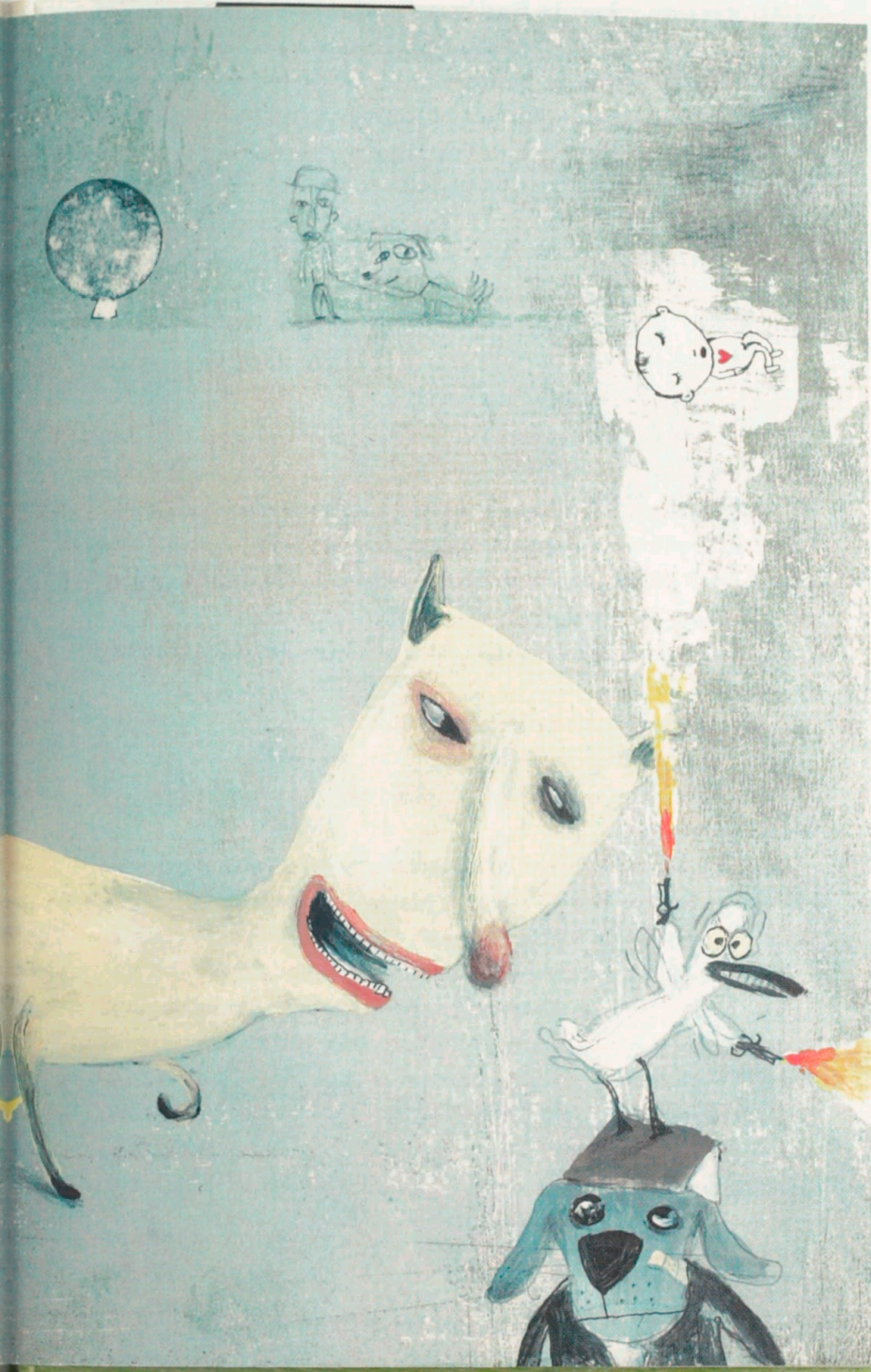
LE OG RØL OG
BALDERS TANKE
V DIT FOD UINDELT

Til uoverens
HINDRE

Venst
I CROMLAND

Forrige opslag:
Illustration fra
„Hallo! Flere
hundrede historier“
af Louis Jensen
(Gyldendal, 2009)

over en moralens vogter, der (med bredeste fællesnævner) fjerner alt, der stritter og provokerer og „støder“ i salgbarhedens navn. Og det vil nok være utænkeligt i Danmark, heldigvis. Vi har nemlig en fordel uden lige, som kolleger i andre lande, med Art Directors ind over deres arbejde, slet ikke kender eller nyder godt af: Friheden til at udfolde vores illustrationer uden censur af moralsk karakter eller andre påduttelser.

Alligevel er jeg overbevist om, at billedbøger og illustrerede værker vil få højnet kvalitet og gennemslagskraft som genrer i den hjemlige litteraturs mangfoldighed, hvis også billeddelen fik mere bevågenhed i tilblivelsesfasen.

Ligestilling næsten opnået

Heldigvis ER mange børnebøger blevet til i et samarbejde, typisk mellem illustratør og forfatter. Og det hænder også, at redaktøren og grafikerer er aktive medspillere. Det var ikke almindeligt, da jeg begyndte som tegner for tre årtier siden, at ophavsmænd- og kvinder sådan var i berøring med hinanden; alt gik gennem forlaget. Nogle sørgede omhyggeligt for, at parterne IKKE mødtes, hvorfor? Det har jeg aldrig helt forstået.

I det hele taget er der sket meget siden 1975 hvor min første billedbog udkom:

I 70'erne var billedbøgerne socialrealistiske.

I 80'erne myldrede det med eventyr.

I 90'erne kom „De Unge Vilde“ illustratører og vendte op og ned på, hvad en billedbog er og var.

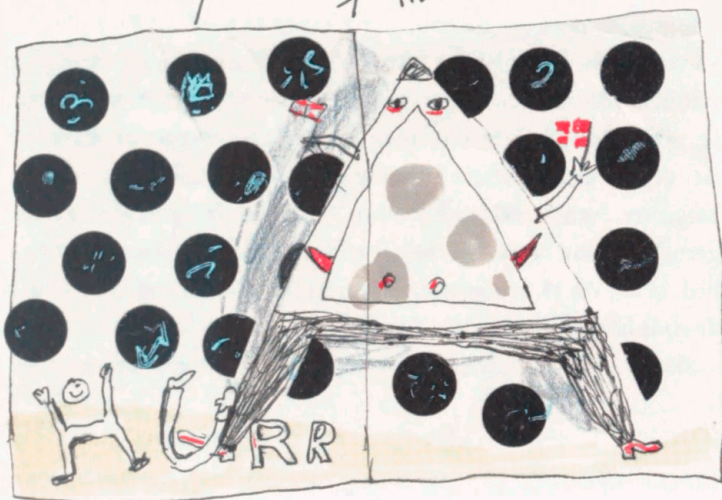
Efter årtusindskiftet har vi en mangfoldighed af talenter, der udtrykker sig i en bred palet, men samtidig også „krise“ i billedbogsverdenen. Forlagene satser på det sikre, frem for alt, ikke mangfoldigheden.

Ganske langsomt har illustratørerne fået højere status og er blevet ligestillede med forfatterne. Ikke mindst var det en mindre revolution, da illustratørerne i 1987 fik status som ophavsretshavere til billedbøger, på lige fod med forfatterne. Det skete gennem en revidering af Biblioteksloven. Boganmelderens sædvanlige sidste linie, „Illustreret af ...“ er udvidet med flere linier, der nærmer sig en ægte anmeldelse af billedsiden. Nogle gange er det simpelthen billederne, der bærer anmeldelsen, og det manglede da også bare.

Billedbøger for voksne

Vi lever i en tid med et sandt billedboom i alle medier, de nye generationer er vokset op med mange billedsprog og har en ubesværet tilgang til

Notiser inden Hulleme
1 Hulleme: digitalt

Skitse og færdig
illustration til
„Hallo! Flere
hundrede historier“
(Gyldendal, 2009)

de forskellige visuelle udtryk. Billedbogen er et genialt koncept med sin blanding af tekst og billede, men desværre begrænset til de mindste og deres voksne.

Rigtig mange i alle aldersgrupper kunne få glæde af skønlitterære billedværker, for hvem holder ikke af at kigge/læse billeder? I mange år har den illustrerede skønlitterære voksenbog været nærmest ikke-eksisterende; nu holder billedromaner, graphic novels og gennemillustrerede historier deres indtog i voksenlitteraturens verden. Ganske vist i det små, og langsomt, men det skal nok komme. Vi har gode forfattere i tiden, der også gerne vil skrive børnelitteratur. Det har i adskillige årtier været en skævhed, at der var så mange gode illustratører, og så få forfattere til at skabe de gode historier. Nu balancerer det!

Skulle vi så egentlig ikke bare gå i gang med den voksenlitteratur?

LILIAN BRØGGER (f. 1950) er en af Danmarks mest anerkendte børnebogsillustratører. Hun har modtaget en lang række priser og hædersbevisninger, i 2009 fik hun Forening for Boghaandværks Hæderspris.